

FINANSIJSKI ASPEKTI TRGOVINE LJUDIMA OPĆI TRENDVI, TIPOLOGIJE I INDIKATORI PRANJA NOVCA

Autor Eldan Mujanović

Oktobar 2025.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**FINANSIJSKI ASPEKTI
TRGOVINE LJUDIMA**
OPĆI TRENDVI, TIPOLOGIJE
I INDIKATORI PRANJA NOVCA

Autor Eldan Mujanović

Oktobar 2025.

Ovaj sadržaj je pripremljen u sklopu projekta Vijeća Evrope

„Jačanje pristupa pravdi i učinkovitim pravnim lijekovima za žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“, koji se provodi u okviru Akcionog plana Vijeća Evrope za Bosnu i Hercegovinu (2022- 2025) i finansira dobrovoljnim priložima.

Svi izneseni stavovi pripadaju autorima i ne odražavaju nužno zvaničnu politiku Vijeća Evrope.

Reprodukcija odlomaka (do 500 riječi) je dozvoljena, osim u komercijalne svrhe, sve dok je očuvana cjelovitost teksta, ako se odlomak ne koristi van konteksta, ne daje nepotpune informacije ili na drugi način ne dovodi čitaoca u zabludu u smislu prirode, obima ili sadržaja teksta. Izvorni tekst uvijek mora biti citiran na sljedeći način: „© Vijeće Evrope, godina izdanja“.

Sve ostale zahtjeve u vezi sa umnožavanjem/ prijevodom cijelog ili dijela dokumenta treba uputiti Odjelu za publikacije i vizualni identitet Vijeća Evrope (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Prijelom i dizajn: Grafika Šaran

Fotografija na naslovnici: coe.int

www.coe.int

www.coe.int/sarajevo

© Vijeće Evrope, 2025

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	4
ZAHVALNICA	5
I. UVOD	6
II. OPĆI FINANSIJSKI ASPEKTI TRGOVINE LJUDIMA	7
2.1 Globalni pregled ilegalnih prihoda iz trgovine ljudima	7
2.2 Geografske razlike i trendovi	8
2.3 Trgovina ljudima i ilegalni prihodi u Bosni i Hercegovini	9
III. TRENDOWI I TIPOLOGIJE PRANJA NOVCA IZ TRGOVINE LJUDIMA	11
3.1 Obim pranja novca iz trgovine ljudima	11
3.2 Strateški koncept prevencije i suzbijanja pranja novca iz trgovine ljudima	13
3.3 Klasifikacija tipologija	15
3.3.1 Metode zasnovane na gotovini	15
3.3.2 Fiktivne i front kompanije	16
3.3.3 Pranje novca zasnovano na trgovinskim poslovima	17
3.3.4 Sticanje nekretnina i druge vrijedne imovine	17
3.3.5 Kazina, kockanje, virtuelne valute	17
3.3.6 Neformalni mehanizmi plaćanja	17
IV. HARMONIZIRANI INDIKATORI PRANJA NOVCA POVEZANOG SA TRGOVINOM LJUDIMA	19
4.1 Opći indikatori pranja novca koji potiče iz trgovine ljudima	20
4.2 Indikatori pranja novca iz trgovine ljudima u svrhe seksualne eksploatacije žrtava	21
4.3 Indikatori pranja novca iz trgovine ljudima u svrhe radne eksploatacije žrtava	21
4.4 Dodatni indikatori, za sve oblike trgovine ljudima	22
4.5 Tabelarni prikaz primjera indikatora	22
V. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	24
VI. REFERENCE	26

SKRAĆENICE

BDP	Bruto domaći proizvod
BiH	Bosna i Hercegovina
EU	Evropska unija
FATF	Radna grupa za finansijske akcije
FOO	Finansijsko obavještajno odjeljenje / jedinica
GRETA	Grupa eksperata Vijeća Evrope za borbu protiv trgovine ljudima
KM	Konvertibilna marka
MOR	Međunarodna organizacija rada
MSB	Servis za prijenos novca (money services business)
NVO	Nevladina organizacija
SIPA	Državna agencija za istrage i zaštitu
UNODC	Ured Ujedinjenih nacija za kriminalitet i droge

ZAHVALNICA

Ovaj dokument predstavlja rezultat zajedničkih napora Vijeća Evrope i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine u jačanju institucionalnog odgovora na finansijske aspekte trgovine ljudima. Njegov cilj je pružiti pregled ključnih trendova, tipologija i indikatora pranja novca povezanih s trgovinom ljudima, te ponuditi praktičan alat za institucije i stručnjake uključene u prevenciju, otkrivanje i procesuiranje ovih krivičnih djela.

Zahvaljujemo svim profesionalcima koji su svojim znanjem i posvećenošću doprinijeli izradi ovog dokumenta, predstavnicima policijskih agencija, tužilaštava, finansijsko-obavještajnih službi, nadzornih tijela, pravosuđa, kao i organizacija civilnog društva koje pružaju podršku žrtvama. Njihovo iskustvo i stručni doprinos bili su ključni za oblikovanje sadržaja i njegovu praktičnu primjenjivost.

Posebnu zahvalnost upućujemo prof. dr. Eldanu Mujanoviću, čija je ekspertiza u oblasti finansijskih mehanizama trgovine ljudima bila od presudne važnosti za razvoj ovog dokumenta i njegovo pretvaranje u korisno i primjenjivo stručno uputstvo.

Dokument je razvijen u okviru projekta Vijeća Evrope „Jačanje pristupa pravdi i efektivnim pravnim lijekovima za žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“, finansiranog kroz Akcioni plan Vijeća Evrope za Bosnu i Hercegovinu.

I. UVOD

Fenomen trgovine ljudima predstavlja jednu od globalno rasprostranjenih pojava i duži niz godina je u fokusu interesovanja, ne samo radi izrazito teških posljedica koje izaziva po žrtve ovih krivičnih djela, nego i radi enormnih ilegalnih prihoda koje generišu pojedinci i kriminalne grupe uključene u ovaj oblik kriminala. Danas postoji dovoljno razvijena svijest među profesionalcima koji postupaju u domenima prevencije i trgovine ljudima da se radi o veoma lukrativnoj kriminalnoj aktivnosti koja generiše ogromne finansijske profite putem iskorištavanja velikog broja žrtava ovih krivičnih djela. Ključni pokretač trgovanja ljudima u svijetu je nezakonita imovinska dobit koju trgovci ljudima relativno lako i u velikim iznosima stižu kroz različite načine seksualne, radne i drugih oblika eksploatacije žrtava. Različiti izvori i procjene govore o stotinama milijardi američkih dolara koji se na globalnom nivou stižu iz ovog oblika kriminala, koji nerijetko ima karakteristike organiziranih i transnacionalnih kriminalnih aktivnosti.

— Jedno od pitanja koja se povezuju sa materijom oduzimanja nezakonito stečenih prihoda iz krivičnih djela trgovine ljudima se najprije tiče toga koliko je ovaj fenomen rasprostranjen, kakve su približne procjene iznosa novca i drugih oblika koristi koje trgovci stižu eksploatacijom žrtava, koji je odnos pojedinih oblika iskorištavanja i udjela nezakonitih prihoda u odnosu na ukupne procijenjene iznose, i da li postoje neke razlike između pojedinih geografskih područja i/ili država u kojima takve procjene postoje? S tim u vezi, veličina, obim i struktura ilegalnih finansija koje potiču od trgovine ljudima odražavaju njen status kao jedne od najprofitabilnijih aktivnosti organizovanog kriminala na svijetu, s uticajima na globalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Novac koji se generiše trgovinom ljudima potiče iz različitih vidova eksploatacije miliona žrtava. Za ispravno shvatanje ozbiljnosti problema trgovine ljudima na globalnom nivou važno je ukazati na ključne činjenice o razmjerama, finansijskim mehanizmima i kriminalnoj dinamici koji se vežu za ovaj oblik organiziranih kriminalnih aktivnosti.

— Posebno je važno osvijetliti i drugu dimenziju ilegalnih finansijskih tokova koji se generišu trgovinom ljudima, tj. modalitetima, tehnikama i postupcima pranja novca koje trgovci ljudima i njihovi saučesnici koriste kako bi se novac i sredstva stečena eksploatacijom žrtava legalizirala i reinvestirala u različite domene zakonite ekonomije. U tom smislu, posebno se ističe značaj poznavanja tipologija pranja novca iz trgovine ljudima, kao i specifičnih indikatora (pokazatelja) na osnovu kojih subjekti unutar sistema prevencije pranja novca koriste radi otkrivanja i prijavljivanja transakcija koje ukazuju na takve nezakonite aktivnosti.

— Upravo je svrha ovog izvještaja da pruži pregled finansijskih aspekata trgovine ljudima, posebno u smislu tipologija i indikatora pranja novca, koji mogu poslužiti nadležnim institucijama i uključenim subjektima u Bosni i Hercegovini koji se bave ovim pojavama.

II. OPĆI FINANSIJSKI ASPEKTI TRGOVINE LJUDIMA

Različite procjene koje se sačinjavaju govore o desetinama miliona žrtava trgovine ljudima koje se na dnevnoj osnovi iskorištavaju putem seksualne i radne eksploatacije, kućnog sluganstva, prisiljavanja na činjenje krivičnih djela, prisilnog prosjačenja, prisilnih brakova, zloupotreba ljudskih organa i na brojne druge načine. Ključna svrha, namjera i motiv (generator) ove vrste kriminalne aktivnosti je sticanje imovinske koristi za trgovce ljudima, bilo da djeluju kao izolirani pojedinci, slabo ili čvrsto povezane manje grupe ili striktno ustrojene kriminalne organizacije koje djeluju lokalno, na teritoriju jedne države ili, pak, transnacionalno i/ili globalno. Svakako treba sa oprezom uzeti sve procjene i objektivno ih usporediti sa procjenama koje iznose različiti subjekti, organizacije i tijela koja su uključena u suprotstavljanje trgovini ljudima.

2.1 Globalni pregled ilegalnih prihoda iz trgovine ljudima

— Ured Ujedinjenih nacija za kriminalitet i droge (UNODC) redovno prikuplja podatke o fenomenu trgovine ljudima na globalnom nivou¹, i posljednji izvještaj, koji je obuhvatio podatke iz 129. zemalja u kojima živi oko 61% svjetske populacije, ukazuje na broj od ukupno 74,785 formalno identificiranih žrtava trgovine ljudima u svijetu (UNODC, 2024). Primjera radi, jedna procjena govori o približno 50 miliona ljudi koji se nalaze u "ropstvu modernog doba" svakog dana u svijetu, a koje se iskorištavaju putem prisilnog rada, prisilnih brakova itd. (Walk Free, 2023). Trgovina ljudima i dalje je sveprisutna globalna kriza, s nedavnim trendovima koji ističu alarmantan porast prisilnog rada, eksploatacije djece i prekogranične trgovine ljudima, čiji su glavni pokretači i dalje siromaštvo, sukobi i klimatske katastrofe (UNODC 2024). U ovom globalnom pregledu, posebno su zabrinjavajući pokazatelji brzog porasta eksploatacije rada, koja preuzima vodstvo nad seksualnim oblicima eksploatacije, sve veći udio djece među identificiranim žrtvama, te hronična rodna diskriminacija u smislu dominantnog učešća žena i djevojčica među žrtvama trgovine ljudima. Činjenica da trgovci ljudima danas sve više koriste društvene medije i šifrirane platforme za vrbovanje žrtava za online prevare, seksualnu eksploataciju i prisilni kriminalitet, tj. za regrutiranje i održavanje kontrole nad žrtvama te njihovo iskorištavanje u virtualnom prostoru, čini ovaj fenomen još složenijim za otkrivanje, procesuiranje i time učinkovito sprečavanje. Djeca koja su prisiljena na online seksualno zlostavljanje ili su prisiljena na činjenje krivičnih djela (npr. trgovina drogom, džeparenje) putem digitalnog iskorištavanja (*grooming*) su posebno ranjiva (UNODC 2023).

— Najnoviji pokazatelji stanja trgovine ljudima u Evropskoj uniji, pored dominantne seksualne i radne eksploatacije, koje zajedno čine oko 80% obima ovog kriminala, ukazuju na prisustvo drugih oblika, kao što su prevara s beneficijama, prisilne kriminalne aktivnosti, prisilno prosjačenje, vađenje organa - koji su predstavljali nešto više od 20%, što potvrđuje kontinuirani porast (EUROSTAT 2025).

1. Ovo tijelo Ujedinjenih nacija je, između ostalog, formalno određeno kao depozitar „Palermo“ Konvencije UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

Prema Međunarodnoj organizaciji rada (ILO), najnovija procjena iz 2024. pokazuje da prisilni rad i prisilna seksualna eksploatacija generiraju 236 milijardi američkih dolara ilegalne dobiti godišnje - što je povećanje od 37% u odnosu na 2014. godinu. Broj žrtava prisilnog rada u ovoj studiji se procjenjuje na 27,6 miliona žrtava prisilnog rada u 2021. godini (ILO, Walk Free & IOM, 2022). U odnosu na ukupnu masu ilegalnih prihoda od transnacionalnog organiziranog kriminala, UNODC iznosi podataka da transnacionalni organizirani kriminal (uključujući trgovinu ljudima) može činiti oko 1,5–3,6% globalnog BDP-a, ili 1,6–2,1 triliona američkih dolara godišnje. Udio trgovine ljudima u tome procjenjuje se na 150–236 milijardi američkih dolara (UNODC, 2011).

U odnosu na strukturu ilegalnih prihoda u odnosu na pojedine oblike eksploatacije, iznose se procjene da tradicionalno dominira seksualna eksploatacija, gdje se otprilike generira 172,6 milijardi američkih dolara godišnje, što predstavlja 73% ukupnog profita, iako ovaj oblik iskorištavanja čini oko 27% svih žrtava trgovine ljudima. Ostali prisilni rad čini otprilike 63,4 milijarde američkih dolara. Ovaj podatak zapravo ukazuje da je prisilna komercijalna seksualna eksploatacija i dalje najunosniji oblik eksploatacije (manjina žrtava ostvaruje većinu profita), dok prisilni rad u poljoprivredi, građevinarstvu, kućnim poslovima, ribarstvu, rudarstvu i proizvodnji generira ostatak. Međunarodna organizacija rada (ILO) smatra da seksualna eksploatacija čini nesrazmjerni udio profita iako pogađa manji broj žrtava (ILO, 2024). Prosječni profit od prisilne komercijalne seksualne eksploatacije po žrtvi iznosi oko 27.252 američkih dolara godišnje i 3.687 američkih dolara godišnje od ostalih vrsta prisilnog rada. Vrlo često se ukazuje ne činjenicu da većina profita rijetko, ako ikada, bude predana žrtvama. Smatra se da žrtve seksualne eksploatacije zarađuju manje od 1% novca koji generiraju za svoje eksploatore.

Neki nezavisni stručnjaci i organizacije, poput Globalne koalicije za borbu protiv finansijskog kriminala (GCEFC, 2024), vjeruju da bi stvarna brojka ukupnog prihoda od trgovine ljudima mogla biti i veća, do 498 milijardi američkih dolara godišnje.

2.2 Geografske razlike i trendovi

U geografskoj distribuciji također postoje određeni trendovi, koji su najprije povezani sa specifičnim ili dominantnim oblicima eksploatacije žrtava trgovine ljudima u pojedinim područjima svijeta, a što ima direktnu refleksiju na obim ilegalnih profita koji se generišu iz takvih kriminalnih aktivnosti. Tako npr. Azijsko-pacifička regija bilježi najveći regionalni profit, oko 9,7 milijardi američkih dolara godišnje. Na to najprije utiču opsežne rute trgovine ljudima, uključujući radnu eksploataciju u industriji, poljoprivredi i kućnim poslovima, te seksualnu eksploataciju (World Bank, 2009). S druge strane, novije istraživanje Međunarodne organizacije rada iz 2024. godine pokazuje da najveći procijenjeni ilegalni profit dolazi iz Evrope i Centralne Azije, a slijede Azijsko-pacifička regija i Amerika (ovo odražava gdje su koncentrirana tržišta eksploatacije veće vrijednosti i komercijalnog seksa, plus neki metodološki faktori). Regija Evropa i Centralna Azija čini procijenjenih 84 milijarde američkih dolara godišnje ilegalne dobiti od prisilnog rada, što naglašava da trgovina ljudima nije problem samo u ekonomijama u razvoju, već je vrlo profitabilna i na razvijenim tržištima.

Drugim riječima, ilegalni profit se najviše generiše na lokacijama gdje se žrtve iskorištavaju, tj. razvijenim industrijskim zemljama koje se često nazivaju zemlje destinacije žrtava trgovine ljudima, koje su potpuno različite po stepenu ekonomskog razvoja od zemalja porijekla žrtava. Sredstva se iz zemalja destinacije, gdje se dešava eksploatacija žrtava, često vraćaju u zemlje porijekla, te ulažu u nove operacije ili troše na korupciju/mito kako bi se trgovci ljudima osigurali od procesuiranja (EUROPOL, 2016). To pokazuje i nalaz prema kojem na kontinentu Afrike godišnji profit od trgovine ljudima bude procijenjen na 1,5 milijardi američkih dolara (podsaharska regija), s glavnim tokovima trgovine ljudima u Evropu i Bliski istok (UNODC, 2024).

U području Vijeća Evrope većina država potpisnica Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima je navela da provodi finansijske istrage u predmetima trgovine ljudima. Međutim, GRETA je utvrdila da je primjena finansijskih istraga u okviru krivičnih istraga trgovine ljudima još uvijek uveliko fragmentirana, nedovoljna ili ograničena u većini država potpisnica (Vijeće Evrope, 2025).²

Kada je riječ o stanju u pojedinim državama, moguće je pronaći podatak da npr. trgovina ljudima, odnosno, ropstvo modernog doba, uključujući radnu eksploataciju, seksualnu eksploataciju i kućno ropstvo, koji su zastupljeni u svakom većem gradu u Velikoj Britaniji otprilike generiše između 3,3 i 4,3 milijarde funti (GBP) godišnje (Middleton, Antonopoulos & Papanicolaou, 2019).

U Sjedinjenim Američkim Državama, gdje su na snazi strogi zakonski okviri za borbu protiv trgovine ljudima (posebno tzv. „TVPA“ zakon) i dosljedna provedba zakona, postoje značajni slučajevi krivičnog gonjenja trgovaca ljudima, ali nažalost prihod od trgovine ljudima se i dalje prenosi putem gotovine, različitih usluga transfera novca i višeslojnih bankovnih transfera. Iz navedenih i drugih razloga vlasti u ovoj državi koriste instrumente za oduzimanje imovine, alate za sprječavanje pranja novca i međuagencijsku saradnju kako bi se ciljano djelovalo prema ilegalnim prihodima od trgovine ljudima, te kompenzirale žrtve ovih krivičnih djela (US Department of Justice, 2025).

2.3 Trgovina ljudima i ilegalni prihodi u Bosni i Hercegovini

Za stanje u Bosni i Hercegovini ne postoje približne procjene, ali je najprije potrebno ukazati da za širi region vrijedi ocjena da seksualna eksploatacija prevladava, a prisilni rad i drugi oblici su posebno prijavljeni u jugoistočnoj Evropi i na Balkanu (SELEC, 2019). Regija jugoistočne Evrope, zajedno s nekim drugim područjima ovog dijela svijeta, bila je uglavnom poznata kao subregija iz koje se žrtve trgovine ljudima regrutuju, tranzitiraju i prevoze, ali i kao lokacija kroz koju se uglavnom ženske žrtve prevoze iz udaljenih dijelova svijeta radi seksualne eksploatacije u zapadnoevropskim zemljama. U međuvremenu, slika trgovine ljudima sve više poprima obrise internog problema.

Opća slika stanja trgovine ljudima u državi koja ima nešto više od 3 miliona stanovnika je takva da je Bosna i Hercegovina zemlja porijekla, tranzita i odredišta za žrtve trgovine ljudima. Oblici eksploatacije žrtava obuhvataju prisilnu seksualnu eksploataciju (unutar BiH, a također i preko granice); prisilni rad u sektorima kao što su građevinarstvo, kućni poslovi; prisilno prosjačenje, posebno djece (uključujući romsku djecu); i dječje brakove povezane sa trgovinom ljudima. Žrtve su dominantno državljani BiH, uključujući djecu, ali i strani državljani koji se iskorištavaju širom zemlje. U 2023. godini, u Bosni i Hercegovini je formalno identifikovano 37 žrtava; prisilni rad (npr. prosjačenje) bio je među najčešćim oblicima eksploatacije (Ministarstvo sigurnosti BiH, 2024). Trgovci ljudima iskorištavaju žene i djevojke iz BiH u seksualnoj trgovini unutar zemlje u privatnim rezidencijama i motelima. Trgovci ljudima iskorištavaju romsku djecu u prisilnom prosjačenju, prisilnom kriminalu, seksualnoj trgovini i domaćem ropstvu u prisilnim brakovima. U 2024. godini, trgovci ljudima iskorištavali su strane žrtve iz Afganistana, Hrvatske, Njemačke, Rusije i Turske u BiH. Prethodnih godina, nadležni organi su identificirali žrtve sa Kube, Gambije, Libije, Pakistana, Filipina, Srbije, Šri Lanke, Urugvaja i susjednih balkanskih zemalja u BiH. Žene i djevojke iz drugih evropskih zemalja su ranjive na seksualnu trgovinu unutar zemlje. Migranti i izbjeglice iz Afganistana, Irana, Iraka, Maroka, Pakistana, Sirije i susjednih zemalja koji putuju kroz Bosnu i Hercegovinu, zaglavljeni su u njoj ili se krijumčare kroz Bosnu i Hercegovinu, posebno žene i djeca bez pratnje. Trgovci ljudima iskorištavaju žrtve iz BiH u seksualnoj trgovini i prisilnom radu u građevinarstvu i drugim sektorima u drugim zemljama širom Evrope (US Department of State, 2025).

2. U svakom slučaju, prilikom procjene obima ilegalnog profita iz trgovine ljudima svakako treba uzeti u obzir i metodološke aspekte i razlike u pristupu. Neke studije mjere broj žrtava, druge modeliraju profit po žrtvi i sektorsku dodanu vrijednost - tako da regionalni "rang" zavisi od toga koja vrsta mjerenja je korištena.

■ Nadalje, finansijski aspekti trgovine ljudima, koji bi oslikali obim i strukturu ilegalnih prihoda iz ove kriminalne aktivnosti nažalost i dalje nisu jasni. Postoje neki pokazatelji, ali kvantitativna veličina finansijskih tokova isključivo vezanih za trgovinu ljudima nije jasno iskazana u javnim izvorima za Bosnu i Hercegovinu. Jedna studija, koja se bavila analizom sudske prakse procesuiranih slučajeva trgovine ljudima pred sudovima u Bosni i Hercegovini je pokazala da su u pogledu oduzimanja imovinske koristi iz ovih krivičnih djela ostvareni vrlo skromni rezultati. Naime, od osamnaest počinitelja (tek svaki osmi) je naloženo oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom, što je jako mali broj slučajeva. Ukupna suma koristi koja se ranije oduzela, pa je presudom utvrđeno njezino trajno oduzimanje (i uplata u budžet) iznosi 187.914 KM, a koristi na čije se oduzimanje osuđenik obavezuje uplatom u budžet 586.477 KM. Raspon oduzete koristi se kretao od 50 KM do čak 286.000 KM za učinitelja organizirane trgovine ljudima (CPRC, 2022).

■ Prema IOM-u, kriminalne grupe u BiH sve više koriste digitalne alate (društvene mreže, mobilne aplikacije) za vrbovanje žrtava, oglašavanje, komunikaciju i plaćanja. Kriptovalute se ističu kao noviji problem u kontekstu trgovine ljudima i krijumčarenja (IOM, 2024). S druge strane, nedostatak sistematskih finansijskih istraga u mnogim predmetima trgovine ljudima ograničava mogućnost praćenja i oduzimanja ove vrste ilegalnih prihoda. Koliko je važno usmjeriti fokus na finansijske aspekte trgovine ljudima prilikom istraga ovih krivičnih djela pokazuje i jedna od preporuka GRETA komiteta Vijeća Evrope iz 2022. godine. Ona se odnosi na to da se žrtvama treba osigurati pravo na naknadu štete, tako što će se omogućiti da prikupljanje dokaza o šteti koju je žrtva pretrpjela, uključujući finansijsku dobit od iskorištavanja žrtve ili gubitak koji je žrtva pretrpjela, bude dio krivične istrage s ciljem podrške zahtjevima za odštetu na sudu (GRETA, 2022).

■ Kao zemlja koja je očigledno pogođena različitim oblicima trgovine ljudima, Bosna i Hercegovina definitivno treba osigurati pouzdane i javno dostupne podatke o tome koliko ilegalnih finansija od trgovine ljudima zapravo postoji, koliko se trajno oduzme ilegalne imovine od trgovaca ljudima i koliko se tih sredstava koristi za obeštećenje žrtava. Pojedini izvještaji spominju slučajeve u kojima je oduzeta imovina povezana s organiziranim kriminalom iznosila više miliona eura (npr. slučaj u kojem je se radilo o imovini vrijednoj ukupno oko 5,5 miliona eura za različita povezana krivična djela). Ovi slučajevi su obično mješovite prirode, od krivičnih djela neovlaštene trgovine opojnim drogama, preko organiziranog kriminala velikih razmjera, pa sve do pranje novca. Unutar te mase se moguće nalazi i trgovina ljudima, koja može biti jedan od elemenata tih pojava (MONEYVAL, 2024).

III. TRENDOWI I TIPOLOGIJE PRANJA NOVCA IZ TRGOVINE LJUDIMA

3.1 Obim pranja novca iz trgovine ljudima

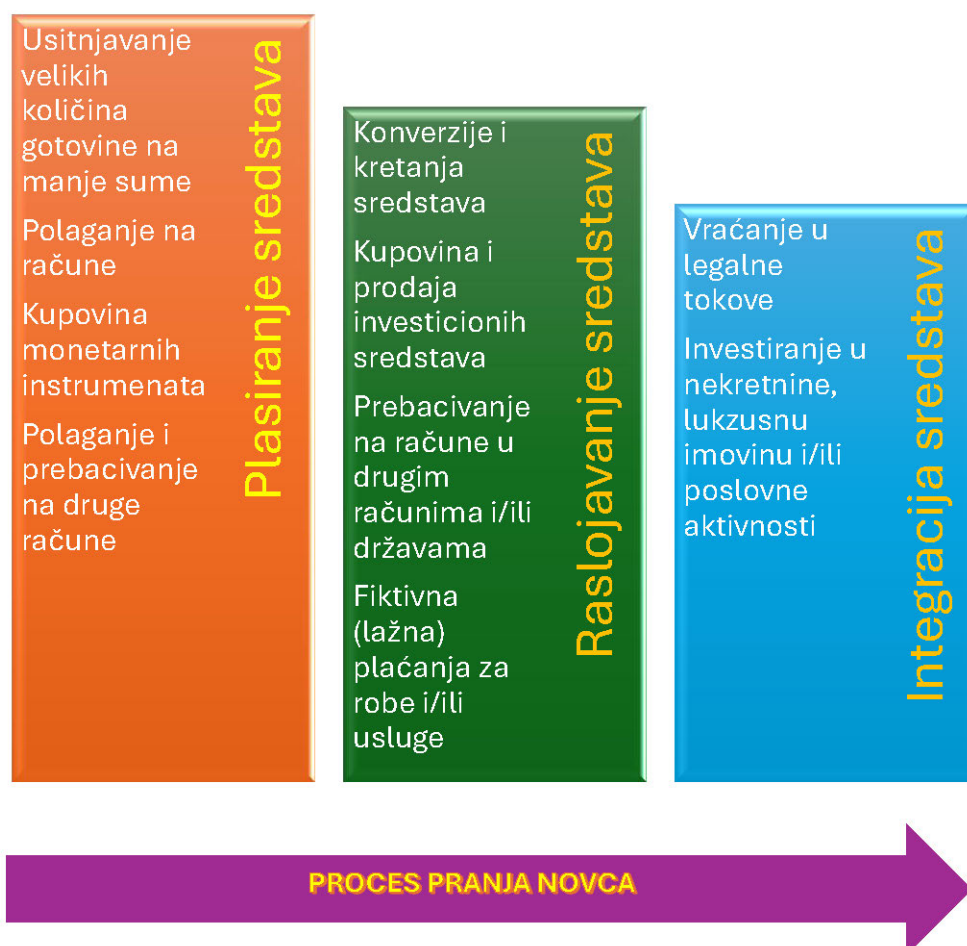
Iz prethodnih izlaganja je sasvim jasno da je trgovina ljudima jedna od rastućih kriminalnih aktivnosti u svijetu, koja generiše ogromne iznose ilegalnog profita za pojedince i grupe na nacionalnom i međunarodnom nivou. Taj profit se po nekom očekivanom obrascu u narednim koracima nastoji oprati (legalizirati) primjenom mnogobrojnih i uzajamno različitih metoda, sredstava i pristupa. Oni po prirodi mogu varirati od jednostavnih i dobro poznatih metoda prikrivanja stvarnog porijekla nezakonito stečenog novca od trgovine ljudima i njegovog investiranja (npr. u nekretnine) pa sve do veoma složenih schema pranja novca koje uključuju korištenje pravnih osoba (kompanija), kripto-valuta i posrednika za obavljanje finansijskih transakcija.

— Ovaj oblik kriminalnih aktivnosti je poznat po tome što se uglavnom zasniva na gotovom novcu, što izuzetno otežava praćenje i ometanje finansijskih tokova. Nadalje, u mnogim jurisdikcijama nedostaju kapaciteti (posebno u domenu finansijsko-obavještajnog rada) za efikasno otkrivanje i istraživanje ovih nezakonitih finansijskih tokova. Na kraju, ilegalno stečena sredstva iz trgovine ljudima se često kreću preko granica, što zahtijeva međunarodnu saradnju za praćenje i njihovo presretanje (UNODC, 2023). Kada se tome priroda činjenica da je pranje novca iz svih kriminalnih aktivnosti, uključujući i trgovinu ljudima, i dalje jedan od globalno zastupljenih problema koji ima značajne negativne reperkusije po političku stabilnost, ekonomski napredak i sigurnost velikog broja država, može se samo pretpostaviti na koji način slaba djelotvornost mjera protiv pranja novca iz trgovine ljudima zapravo utiče na opstojnost i daljni razvoj ovog oblika kriminala. Poređenja radi, jedna studija je obuhvatila 77 zemalja svijeta i bavila se procjenom mjera protiv pranja novca u posljednjih 15 godina. Neki od ključnih nalaza govore o tome da se oko 1,23% svjetskog BDP-a opere (legalizira) godišnje, a da postojeće mjere za sprječavanje pranja novca nisu rezultirale značajnim smanjenjem globalnih aktivnosti pranja novca tokom proučavanog perioda. Nadalje, aktivnosti pranja novca nastavljaju se širiti, prvenstveno zbog nedostataka u efikasnosti nacionalne i međunarodne regulative i provođenja zakona (Nazar *et. al.*, 2024).

— Pranje novca podrazumijeva prikrivanje ili maskiranje identiteta nezakonito ostvarenog prihoda tako da izgleda da on potiče iz zakonitih izvora. To podrazumijeva niz kompliciranih finansijskih operacija (polaganje novca, podizanje novca, bankovne transfere itd.) nakon kojih novac povezan s kriminalom postaje „čist“ i prihvatljiv u zakonitom poslovanju (Vijeće Evrope, 2025).

Radna grupa za finansijske akcije (FATF) definira tri faze pranja novca na sljedeći način:

- U početnoj ili fazi plasiranja perač novca uvodi svoj ilegalni profit u finansijski sistem. To se može učiniti usitnjavanjem velikih količina gotovine na manje sume koje se zatim direktno polažu na bankovni račun, ili kupovinom niza monetarnih instrumenata (čekovi, novčane doznake, itd.) koji se zatim prikupljaju i polažu na račune na drugoj lokaciji.
- Nakon što sredstva uđu u finansijski sistem, odvija se druga ili faza raslojavanja. U ovoj fazi, perač novca se upušta u niz konverzija ili kretanja sredstava kako bi ih udaljio od njihovog izvora. Sredstva se mogu kanalizirati kroz kupovinu i prodaju investicionih instrumenata, ili perač novca može jednostavno prebaciti sredstva putem niza računa u raznim bankama širom svijeta. Ova upotreba široko rasprostranjenih računa za pranje novca posebno je rasprostranjena u onim jurisdikcijama koje ne sarađuju u istragama protiv pranja novca. U nekim slučajevima, osoba koja pere novac može prikriti transfere kao plaćanja za robu ili usluge, dajući im time legitiman izgled.
- Nakon što uspješno obradi svoju kriminalnu dobit kroz prve dvije faze, osoba koja pere novac zatim je prebacuje u treću fazu integracije, u kojoj se sredstva ponovo vraćaju u legitimnu ekonomiju. Osoba koja pere novac može odabrati da investira sredstva u nekretnine, luksuznu imovinu ili poslovne aktivnosti.

Pranje novca stečenog trgovinom ljudima uključuje niz metoda za prikrivanje nezakonitog porijekla prihoda ostvarenog prisilnim radom, seksualnom eksploatacijom i drugim oblicima trgovine ljudima. Raznolikost tehnika pranja novca odražava prilagodljivost trgovaca ljudima i složenost finansijskih tokova povezanih sa ovim kriminalom.

Obim pranja novca od trgovine ljudima je teško procijeniti, primarno zbog prikrivene prirode ovog krivičnog djela i velikih poteškoća u identifikaciji žrtava. U smislu globalnog ekonomskog uticaja, ranije su spominjane brojke od 150,2 milijardi američkih dolara što je predstavljalo ukupnu godišnju dobit ostvarenu trgovinom ljudima širom svijeta. Taj broj je uključivao različite oblike eksploatacije, kao što su prisilni rad, seksualna eksploatacija i kućno ropstvo. Značajan dio ovog profita dolazi od prisilnog seksualnog iskorištavanja, koje je nesrazmjerno unosno u poređenju s drugim oblicima trgovine ljudima (FATFT, 2011).

Svrha pranja novca od trgovine ljudima je da se putem različitih metoda sakrije, relocira i potom integriše ilegalno stečeni profit u neki oblik zakonitih poslovnih ili drugih aktivnosti. U većini obrazaca pranja novca iz trgovine ljudima najčešće se koristi bankarski sistem i platni promet, obavljanja niza povezanih gotovinskih transakcija, korištenje sistema za međunarodne doznake putem kompanija koje obavljaju posredničke usluge (npr. Western Union, MoneyGram i dr.), ranije spomenuto investiranje u nekretnine i dr. Kada je riječ o korištenju posredničkih kompanija za transfer novca (npr. Western Union), prodajnih računa i trećih strana (uključujući žrtve ili saradnike) svrha tih metoda pranja novca jeste da se trgovci ljudima distanciraju od tih transakcija. Zabilježeni su i slučajevi kada trgovci ljudima radi toga plaćaju simbolične sume nasumično odabranim osobama, koje nemaju nikakve veze sa samom trgovinom ljudima, da na svoje ime šalju i primaju novčane doznake, kako bi se stvorio privid da se radi o naizgled uobičajenim doznakama novca.

U praksi su poznati i slučajevi korištenja samih žrtava za skrivanje, prijenos (posebno preko državnih granica) i predaju novca koji je stečen njihovom eksploatacijom, što cijelu ovu pojavu dovodi do paradoksa. Također je primjetno da se tehnike pranja novca stalno mijenjaju, adaptiraju mjerama formalne socijalne kontrole i po prirodi postaju sve složenije i sofisticiranije. To svakako uključuje i korištenje fiktivnih kompanija, fiktivnih preduzeća, prepaid kartica i luksuzne robe za integraciju profita u legitimnu ekonomiju (EUROPOL, 2025). Postoje studije koje su ukazale da u razmatranju načina distribucije ilegalno stečenog novca od trgovine ljudima treba poznavati način funkcionisanja kriminalnih grupa koje se bave ovim oblikom organiziranog kriminala. U nekim slučajevima sredstva od trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja neravnomjerno su raspoređena unutar kriminalne organizacije. Osobe koje su visoko pozicionirane u hijerarhiji tih grupa (očekivano) primaju najveći udio i prvenstveno su baš oni odgovorni za pranje novca, najčešće korištenjem prilično jednostavnih metoda transfera sredstava tj. premještanje novca se vrši preko granica ili putem neformalnih kanala. Potom ide faza priprema za investiranje, koja se ogleda u strukturiranju finansija kako bi izgledale legitimno. Na kraju dolazi faza gdje se novac od trgovine ljudima koristi radi legalnog poslovanja, najčešće ulaganjem u osnivanje kompanija kako bi se prikrilo nezakonito porijeklo (Petrinov, 2011). Dakle, u osnovi, trgovci ljudima inicijalno preferiraju jednostavne tehnike pranja novca, odnosno, legalizacije svojih nezakonito stečenih prihoda (npr. ulaganjem u nekretnine, vozila ili mala preduzeća). U osnovi, oni imaju percepciju niskog rizika, tj. mnogi trgovci izbjegavaju složene *scheme* pranja novca jer se ne boje krivičnog gonjenja ili finansijske kontrole. Međutim, vremenom nastoje ojačati i iskoristiti svoj ekonomski uticaj, na način da akumuliraju dovoljno bogatstva da vrše utjecaj na lokalne ekonomije, pa čak i na političke strukture (UNODC, 2023).

3.2 Strateški koncept prevencije i suzbijanja pranja novca iz trgovine ljudima

Opravdano se postavlja pitanje kako se može otkriti pranje novca od trgovine ljudima, i koji sve pristupi i tehnike se koriste kako bi se podigao broj slučajeva u kojima je spriječeno i/ili procesuirano pranje novca koji potiče iz trgovine ljudima? Najprije treba reći da postoji vrlo ekstenzivan regulatorni okvir, kako na međunarodnom tako i domaćem planu, koji uređuje niz mjera i procedura za sprečavanje pranja novca, u svim onim sektorima (posebno u finansijskom i bankarskom sistemu svake države) koji su ranjivi i podložni za pranje novca. Tu veliku ulogu igraju regulatori, nacionalne finansijsko obavještajne jedinice (FIU), obveznici zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te represivni policijski i pravosudni sistemi koji rade na krivičnom gonjenju i sankcionisanju osoba uključenih u pranje novca.

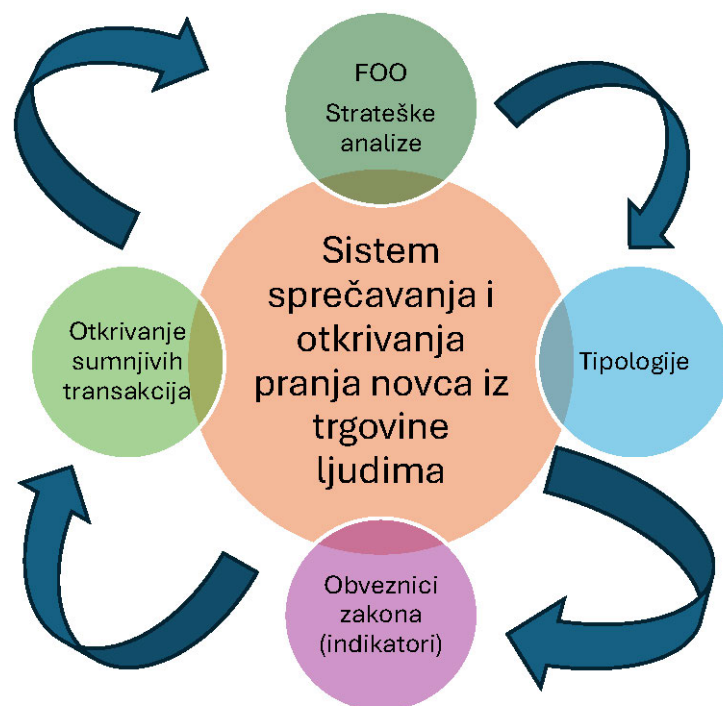
U smislu metoda i pristupa koji se koriste u cjelokupnom sistemu sprečavanja pranja novca, posebnu ulogu imaju specifične tipologije (obrasci) pranja novca u odnosu na pojedine oblike kriminala iz kojeg potiče nezakonito stečeni novac, te pokazatelji (indikator) na osnovu kojih obveznici zakonâ uočavaju i nadležnim organima prijavljuju sumnjive, neuobičajene i transakcije koje prelaze zakonske cenzuse. Dakle, potreba za uspostavljanjem tipologija ili indikatora radi jačanja analize rizika, koju, inače, provode svi obveznici zakonâ, čini se još važnijom zbog trenutnog EU pristupa za sprječavanje pranja novca, koji se upravo zasniva na analizi rizika od pranja novca (Koningsveld, 2013).

Takav pristup zauzima i domaće zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini u području sprečavanja pranja novca. Naime, novi Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti BiH (ZSPNFTA) (2024), u osnovi uređuje cjelokupan sistem mjera, radnji i postupaka u finansijskom i ne-finansijskom sektoru koje se preduzimaju s ciljem sprečavanja i otkrivanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti na osnovu procene rizika. Ključnu ulogu u ovom sistemu igra Finansijsko-obavještajno odjeljenje (FOO) pri Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA), koje je centralna finansijsko-obavještajna jedinica koja prima, sakuplja, evidentira, analizira, istražuje i prosljeđuje rezultate analiza i/ili istraga, podatke, informacije i dokumentaciju u vezi s pranjem novca, povezanim predikatnim krivičnim djelima i finansiranjem terorističkih aktivnosti (čl. 62).³

Među brojnim zadacima koji se tiču rada FOO, u odnosu na tipologije i indikatore pranja novca (uključujući i onog koji potiče iz trgovine ljudima) treba spomenuti relevantne odredbe ZSPNFTA kojim su uređena ova pitanja. U osnovi, FOO se bavi operativnim i strateškim analizama, a ove druge su usmjerene na određivanje tipologija, pojava oblika, trendova i ustaljenih načina u pogledu pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (čl. 63). Dakle, ovo je zakonski osnov da FOO na osnovu podataka, informacija i dokumentacije primljene i prikupljene u skladu sa ZSPNFTA, sačinjava i nadograđuje tipologije pranja novca koje se odnose i na ilegalne profite iz krivičnih djela trgovine ljudima. Nadalje, FOO ima pravo proslijediti rezultate strateških analiza usmjerenih na određivanje tipologija i trendova u pogledu pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti nadležnim organima u BiH i relevantnim međunarodnim tijelima. Međutim ono što je znatno važnije jeste to da u određivanju pojma „sumnjive transakcije“, koje obveznici zakona prijavljuju FOO, jedan od elemenata može biti i taj da transakcija odgovara tipologijama ili trendovima pranja novca ili finansiranja terorističkih aktivnosti (čl. 4. st. 3). Dakle, kada se vrše analize rizika od pranja novca od trgovine ljudima, i poduzimaju aktivnosti na prepoznavanju sumnjivih transakcija koji su stečeni ovom grupom (predikatnih) krivičnih djela, obveznici ZSPNFTA se koriste tipologijama kao i trendovima pranja novca, koje, na osnovu svojih strateških analiza, sačinjava FOO.

3. U smislu odredbe iz člana 13. Zakona o državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA), Finansijsko obavještajno odjeljenje (FOO) obavlja sljedeće poslove:

- a) prima, prikuplja, evidentira, analizira, istražuje i prosljeđuje Tužiocu informacije, podatke i dokumentaciju primljenu u skladu sa zakonom i drugim propisima BiH o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti;
- b) ostvaruje međunarodnu saradnju na polju sprečavanja i istrage pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti;
- c) pruža Tužiocu stručnu podršku iz područja finansija.

U cilju boljeg shvaćanja svih poznatih metoda i tehnika koje se koriste u pranju novca od trgovine ljudima, od velike pomoći su tzv. „tipologije pranja novca“ koje su sastavni dio međunarodnih i nacionalnih (poznaju ih zakoni o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma) standarda u ovoj oblasti. Neke od tih tipologija su sljedeće:

3.3 Klasifikacija tipologija

3.3.1 Metode zasnovane na gotovini

One se uglavnom baziraju na krijumčarenju velikoj količini gotovine stečene eksploatacijom žrtava u drugim državama (najčešće države destinacije) prema državama odakle su trgovci ljudima, a nerijetko i same žrtve, saučesnici ili čak vozači autobusa (SELEC, 2019), koje trgovci nekada prisiljavaju da prenose taj novac preko granica bez prijavljivanja prijenosa gotovine carinskim organima. Žrtve i saučesnici se angažuju da obavljaju transakcije pod svojim imenom ili falsifikovanim dokumentima, što omogućava usitnjavanje i prikrivanje pravih vlasnika sredstava (EUROPOL, 2016). Slične prakse su zabilježene u BiH, gdje su trgovci ljudima vršili eksploataciju žrtava u inostranstvu, prisiljavajući ih na činjene krivičnih djela (najčešće džepne krađe), nakon čega su zloupotrebljavali servise za slanje novca (naročito Western Union). U cilju prikrivanja svog identiteta, trgovci ljudima ili same žrtve bi najčešće koristili nepoznate osobe koje dolaze iz ranjivih grupacija (uključujući strane državljane trećih zemalja), kako bi slali novac u BiH, dok bi po sličnom *modus operandi* na odredištu u BiH, također, po nalogu organizatora kriminalnih grupa, žrtava ili osoba koje djeluju po njihovim uputama, pronalazili državljane BiH koji bi formalno bili primaoci tih sredstava, za što bi dobivali neku manju novčanu naknadu, prije predaje ostatka novca organizatorima. U cilju kontrole cijelog procesa, trgovci ljudima bi često upućivali druge članove grupe da lično prisustvuju preuzimanju i predaji novca na lokacijama gdje se vrše isplate.

■ Nadalje, skorija praksa u predmetima trgovine ljudima i svrhe seksualne eksploatacije pokazuje da učinitelji ovih krivičnih djela, pogotovo ako se radi o transnacionalnim organiziranim kriminalnim grupama, skupljaju gotov novac koji potiče od plaćanja seksualnih usluga na koje su prisiljene žrtve, i određeni dio tog ukupno stečenog novca šalju izvan BiH, najčešće korištenjem servisa za slanje novca „WECHAT“ ili uplaćivanjem istog na tzv. „kripto-bankomatima“, a radi upućivanja prema drugim državama, gdje se, najvjerovatnije, nalaze organizatori tih grupa.

■ U bezgotovinskom platnom prometu, ove tehnike obuhvataju strukturiranje bankovnih depozita i korištenje preduzeća koja intenzivno koriste gotovinu (npr. klubovi, saloni) za miješanje ilegalnih sredstava sa legalnim prihodima. Česte su i male uplate te isplate gotovine (strukturiranje transakcija). Primjetni su i obrasci brzih prekograničnih transfera sredstava, posebno duž poznatih geografskih ruta trgovine ljudima. Kod bankovnih plaćanja se nerijetko radi o praksama gdje trgovci ljudima i/ili perači novca koriste više bankovnih računa, često otvorenih pod lažnim imenima ili fiktivnim kompanijama, koji im koriste za uplate, isplate i transfere, na načine koji prikrivaju porijeklo i put nezakonito stečenih sredstava. Isto, tako česta je praksa kružnog raslojavanja, gdje se novac usmjerava kroz različite račune i institucije (EUROPOL, 2025). Koriste se i tzv. „računi u prodajnom toku“, gdje više pojedinaca uplaćuje sredstva na jedan račun s različitim lokacijama, koja se zatim brzo povlače ili prebacuju negdje na drugu lokaciju. Nerijetko prihodi samo prolaze kroz račune žrtava ili njihovih porodica kako bi se prikrile veze s trgovcima ljudima.

■ Zvanične transakcije se mogu odnositi i na plaćanja za online oglase za odrasle ili prevoz za više osoba. Perači novca koriste i tehnike uobičajenih plaćanja u neredovnim satima, npr. navodnim preduzećima poput salona za masažu. Inače, usluge transfera novca i mjenjačnice se često koriste za slanje prihoda u inostranstvo ili za prenos novca između kriminalnih saradnika, posebno u zemljama sa velikom populacijom radnika migranata. Druga tehnika obuhvata tzv. naplatu i agregaciju kao metodu pranja novca od trgovine ljudima. Novčani transferi su često u početku zasnovani na gotovini (bordeli, radna mjesta, doznake od žrtava).

■ U pogledu korištenja zvaničnih bankarskih kanala i platnog prometa, primjetno je da trgovci ljudima sve više koriste banke, aplikacije za plaćanje i sisteme kartica za prebacivanje manjih, slojevitih transakcija (kako bi izbjegli zakonske pragove iznosa novca za prijavu transakcija nadležnim organima). Izvještaji FATF-a i nacionalni izvještaji o sprečavanju pranja novca ukazuju na ovakve trendove.

■ U novije vrijeme su posebno složene metode i tehnike korištenja virtuelne imovine (kripto-valute), zatim tzv. „mikseri“, *peer-to-peer* transferi i dr., što stvara ogromne rizike i poteškoće u otkrivanju, praćenju identifikaciji uključenih osoba zbog anonimnosti i brzine obavljanja transakcija.

■ Na kraju, evidentno je da trgovci ljudima i perači novca koriste različite oblike prekograničnih transfera novca u države sa slabim kontrolama sprečavanja pranja novca i utvrđivanja stvarnog vlasništva, pri čemu veliki uticaj na otkrivanje imaju i korupcija u tim državama koja služi kriminalcima da održavaju svoje poslovanje.

3.3.2 Fiktivne i front kompanije

■ U cilju pranja novca od trgovine ljudima, osnivaju se kompanije bez stvarnog poslovanja ili se koriste preduzeća koja izgledaju legitimno za prikrivanje ilegalnih prihoda. Osnivanje preduzeća (konsultantske, agencije za upravljanje nekretninama, zabavu ili putničke agencije) omogućava trgovcima ljudima da pomiješaju prihode od trgovine ljudima sa legalnim prihodima, često kupujući imovinu poput nekretnina i vozila kako bi prikrili izvor sredstava (ICE, 2015). U nedavnoj praksi u BiH, zabilježeni su obrasci, posebno kod radne eksploatacije žrtava, da se obavljaju transakcije preko računa pravnih lica, koja naplaćuju radove na svoj račun od izvođača, a onda fizička lica kroz pozajmnice ili kroz blagajnu podižu za sebe taj novac, dok se radnicima (tj. žrtvama radne eksploatacije) ne plaća njihov rad.

■ Nadalje, barovi, noćni klubovi, saloni za masažu i restorani su uobičajena mjesta za trgovinu ljudima i pranje novca zbog velikog obima gotovinskih transakcija i minimalnog regulatornog nadzora.

3.3.3 Pranje novca zasnovano na trgovinskim poslovima

Uključuje manipulirane fakturama, tj. prekomjerno ili podcijenjeno iskazivanje vrijednosti faktura za premještanje ilegalno stečenog novca preko granica. Tu spada i korištenje fiktivnih kompanija ili legitimnih preduzeća (restorani, barovi, građevinske kompanije) za integraciju ilegalnih prihoda. Ovdje se javljaju i prakse korištenja više nepovezanih računa za pranje novca. Ekonomska analiza trgovinskih podataka može pomoći u razvoju pokazatelja rizika za identifikaciju sumnjivih zemalja i robe u koje se trguje, te za utvrđivanje obima pranja novca zasnovanog na trgovini (UNODC, 2011). Manipulacija trgovinskim dokumentima i fakturama se vrši kako bi se prikrilo kretanje vrijednosti ostvarene trgovinom, često u što su često uključena preduzeća za uvoz/izvoz.

3.3.4 Sticanje nekretnina i druge vrijedne imovine

Ove jednostavne i tradicionalne tehnike pranja novca uključuju kupovinu različite, najčešće imovine veće vrijednosti, poput nekretnina, vozila ili luksuzne robe, pri čemu se često koriste manipulacije sa promjenama vlasništva (registracija imovine na različita imena) za prikrivanje pravih korisnika. Ponekad se ove kupovine vrše putem posrednika ili fiktivnih kompanija/ paravan-firmi i/ili anonimnih vlasnika. Kao poseban indikator se javljaju neobične kupovine nekretnina koje nisu u skladu s prijavljenim prihodima formalno označenih vlasnika. Transakcije nekretninama po podcijenjenim ili lažno određenim cijenama, kao i *scheme* vraćanja kredita, koriste se za legitimizaciju nezakonito stečene dobiti, često uz pomoć profesionalnih posrednika poput računovođa, advokata i brokera (Global Initiative, 2025).

3.3.5 Kazina, kockanje, virtuelne valute

Posebno je važno ukazati na povezanost između trgovine ljudima i profita koji se tako ostvaruju sa korištenjem kazina (tehnike polaganja depozita, kockanje minimalnim iznosima, uvećane isplate kao "dobitak"), online kockanja, prepaid kartica i sve više kriptovaluta poput Bitcoina za anonimizaciju sredstava i olakšavanje međunarodnog kretanja. O tome postoje i studije kako u pojedinim regijama (npr. Azija) postoje veoma snažne organizirane kriminalne grupe koje se bave proizvodnjom i trgovinom sintetičkim drogama u industrijskim razmjerima, pranjem novca, ilegalnim bankarstvom i sve više koriste online kazina, cyber prevare i sa njima povezanu trgovinu ljudima (UNODC, 2024b). Danas je poseban izazov za otkrivanje i praćenje nezakonitih prihoda od trgovine ljudima sve učestalija upotreba kripto-valuta, što je otvorilo nove mogućnosti za brzo, prekogranično kretanje sredstava s manjom mogućnosti praćenja tih transakcija. Profesionalni perači novca sve više nude usluge digitalne imovine kriminalnim mrežama. Rastuća digitalizacija finansijskih sistema, zajedno s novim tehnologijama, značajno je povećala prijetnju pranja novca. Kriptovalute, decentralizovane finansijske (DeFi) platforme i automatizacija vođena vještačkom inteligencijom omogućavaju veću anonimnost, omogućavajući kriminalcima da efikasnije prikriju ilegalne transakcije i prikriju stvarne vlasnike ilegalnih finansijskih tokova. Pored toga, širenje nezamjenjivih tokena (NFT) i tržišta „dark weba“ dodatno komplikuje otkrivanje i regulaciju ilegalnih finansijskih aktivnosti. (EUROPOL, 2025).

3.3.6 Neformalni mehanizmi plaćanja

Kao najčešće korišteni neformalni mehanizmi transfera novca u svrhe pranja novca se koriste Hawala/hundi, operateri transfera novca (MSB) i fizički prekogranični kuriri. Npr. praksa bilježi slučajeve gdje se vršilo prenošenje i slanje ilegalne zarade od trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Perači novca regrutovali su tzv. "mule" za nošenje velikih količina gotovine sa sobom prilikom putovanja u inostranstvo, kao i za skrivanje novca u predmetima poput odjeće i lutaka. Konačno, organizacija je koristila Hawala sistem da transferiše novac stečen trgovinom ljudima u USA prema dalekim područjima jugoistočne Azije (FATF, 2011).

■ Na kraju, evidentno je da učinitelji sve češće koriste različite legalne mehanizme u domenu bankarstva, osnivanja i vođenja kompanija, koriste posrednike za obavljanje novčanih transakcija i inostranih doznaka, kao i kripto-valute, a posebno se uočava trend korištenja osoba koje se profesionalno bave legalnim poslovima (često ih se označava kao „*crime enablers*“ ili osobe koje omogućavaju i/ili olakšavaju kriminalne aktivnosti), poput advokata, računovođa, notara, poreznih i finansijskih savjetnika, kao i savremenih tehnologija (različite aplikacije za plaćanja, upotrebu kripto-valuta i dr.) kako bi izbjegli postojeće mjere prevencije pranja novca i općenito otkrivanja nezakonitih prihoda. Zbog toga je jako važno razvijati i stalno nadograđivati tipologije pranja novca iz trgovine ljudima kako bi se stvarale potrebne pretpostavke za što uspješnije sprečavanje i otkrivanje tih pojava i njihovo učinkovito procesuiranje, uključujući oduzimanje nezakonito stečene imovine od trgovaca ljudima.

IV. HARMONIZIRANI INDIKATORI PRANJA NOVCA POVEZANOG SA TRGOVINOM LJUDIMA

S ljedeći važan korak u sistemu prevencije, otkrivanja i procesuiranja pranja novca iz trgovine ljudima jeste da FOO, pri sačinjavanju određenih tipologija, asistira obveznicima zakona kako da sačine liste indikatora (pokazatelja) za prepoznavanje sumnjivih transakcija, odnosno, sredstava i klijenata u vezi s kojima postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti i dopunjavaju je na osnovu informacija koje su im dostupne o novim trendovima i tipologijama pranja novca i finansiranja terorizma (ZSPNFTA, čl. 57. st. 1.). Obveznici zakona su u stalnoj obavezi da nadopunjuju te liste indikatora, posebno ako se izmijene okolnosti u njihovom poslovanju, a iste su važne za primjenu ZSPNFTA. Dakle, na ovom nivou se uspostavlja funkcionalna i organska veza između onoga što FOO radi u domenu praćenja trendova i izrada tipologija za pojedine specifične oblike kriminala iz kojeg potiču ilegalna sredstva koja se pokušavaju legalizirati (oprati) i sačinjavanja indikatora. Tipologije služe obveznicima ZSPNFTA da sačinjavaju i redovno ažuriraju svoje liste indikatora (pokazatelja) na osnovu kojih vrše prepoznavanje sumnjivih transakcija o kojima obavještavaju FOO shodno svojim zakonskim obavezama. Inače, neke studije pokazuju kako u pogledu efekata primjene ovih standarda u odnosu na ilegalne prihode iz trgovine ljudima, u ranijem periodu oni se nisu pokazali kao previše efikasni. Naime, većina slučajeva pranja novca povezanih s trgovinom ljudima otkriva se nakon što se najprije krivično djelo trgovine ljudima otkrije uz pomoć informacija korištenih u istrazi pranja novca. Broj izvještaja o sumnjivim transakcijama koje se odnose na trgovinu ljudima je nizak u poređenju s drugim krivičnim djelima, a razlog tome je taj što je posebno teško otkriti predikatno krivično djelo trgovine ljudima prilikom uočavanja potencijalnog pranja novca. Međutim, sugerise se da, iako trgovini ljudima nedostaju različite karakteristike koje omogućavaju proaktivnu identifikaciju trgovine ljudima putem „tradicionalnog“ nadzora pranja novca, određene tipologije, u kombinaciji s profilom klijenta koji predstavlja veći rizik za trgovinu ljudima (kao što su određene vrste poslova), mogu pomoći u identifikaciji pranja novca povezanog s trgovinom ljudima (Sveinsdóttir, 2018). Drugim riječima, ovaj sistem baziran na tipologijama, indikatorima i sistemu prijavljivanja sumnjivih i drugih transakcija iz trgovine ljudima, je općeprihvaćen i treba ga konstantno poboljšavati i jačati kapacitete svih subjekata (FOO, obveznici zakona, drugi nadležni organi) kako bi on bio što djelotvorniji, te otkrivao i omogućivao procesuiranje većeg broja slučajeva pranja novca iz trgovine ljudima.

— Treba kratko ukazati da je u Bosni i Hercegovini, na osnovu relevantnih odredbi ZSPNFTA opći zakonski cenzus za brojne aktivnosti obveznika ovog Zakona (mjere identifikacije i praćenja klijenta, obavještavanje FOO o transakcijama itd.) iznos od 30.0000 KM.

■ Ovdje svakako treba spomenuti i pojmove „sumnjiva“ i „povezana gotovinska“ transakcija, kao zakonske pojmove koje definiše ZSPNFTA. Prema odredbi iz člana 4. ovog Zakona, sumnjiva transakcija je svaka pokušana ili obavljena gotovinska i bezgotovinska transakcija, bez obzira na njenu vrijednost i način obavljanja, ako je ispunjen jedan ili više sljedećih razloga:

- 1) obveznik zna, sumnja ili ima opravdane razloge za sumnju da transakcija uključuje sredstva proizašla iz kriminalne aktivnosti ili je povezana s finansiranjem terorističkih aktivnosti,
- 2) indikatori za prepoznavanje sumnjivih transakcija, sredstava i lica upućuju na to da postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti,
- 3) transakcija odgovara tipologijama ili trendovima pranja novca ili finansiranja terorističkih aktivnosti i/ili
- 4) kada obveznik procijeni da u vezi s transakcijom, sredstvima ili klijentom postoje i drugi razlozi za sumnju na pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti.

■ Dakle, pri prijavljivanju sumnjive transakcije je potrebno da bude ispunjen jedan od pobrojanih kriterija.

■ S druge strane, pojam povezane gotovinske transakcije se odnosi na u dvije ili više transakcija koje potiču s računa ili su usmjerene na račun pravnog ili fizičkog lica, a gdje je iznos pojedinačnih transakcija ispod iznosa potrebnog za identifikaciju i izvještavanje prema ZSPNFTA, ali koje zajedno prekoračuju iznos od 30.000 KM i mogu se smatrati međusobno povezanim zbog perioda u kojem su izvršene, zbog primaoca ili nalogodavca transakcije, načina obavljanja transakcija, razloga zbog kojeg su transakcije izvršene ili drugih faktora na osnovu kojih se transakcije mogu smatrati povezanim.

■ Na osnovu sačinjenih tipologija pranja novca iz krivičnih djela trgovine ljudima obveznici zakona imaju obavezu izrade listi indikatora, koji se trebaju kontinuirano nadograđivati i pratiti nove obrasce koje perači novca koriste u cilju legalizacije svojih nezakonitih prihoda. Inače, indikatori ili pokazatelji su neka vrsta tipičnih obrazaca ponašanja, jedna vrsta signala, koji najčešće ukazuju na neku vrstu neuobičajenih (finansijskih) ponašanja, koji mogu ukazivati na početnu sumnju da se novac ili drugi oblici imovine stižu i/ili provlače kroz ranije elaborirani proces pranja novca. Kao takvi, indikatori bi trebali da se odnose na uočljive signale u ponašanju i/ili obavljanju finansijskih i poslovnih transakcija i aktivnosti, koje obveznici zakona trebaju moći prepoznati, a sve sa ciljem sprečavanja i otkrivanja pranja novca, konkretno onoga koji potiče iz trgovine ljudima. Oni su mjerljive karakteristike ili obrasci ponašanja i transakcija u finansijskim, komercijalnim ili ličnim aktivnostima koji mogu signalizirati kretanje ili prikrivanje prihoda ostvarenog trgovinom ljudima. Svakako treba imati u vidu da između indikatora i prijave sumnjive transakcije ne stoji znak jednakosti, odnosno da ukoliko transakcija ispunjava jedan od indikatora, ne mora da znači da se radi o sumnjivoj transakciji i da podatke o njoj odmah treba dostaviti FOO-u. Treba sagledati širi okvir, u skladu sa principom da obveznik najbolje poznaje svog klijenta i procijeniti da li određena transakcija izlazi iz okvira uobičajenog, odnosno očekivanog poslovanja klijenta.

■ S obzirom da se indikatori odnose na tipična ponašanja perača novca iz trgovine ljudima, koja su podložna stalnim promjenama, lokalno prilagodljiva i sl., različita tijela na međunarodnom (FATF) i nacionalnom nivou (kojeg sačinjavaju najčešće policijska tijela, FIU i drugi organi koji se bave suzbijanjem trgovine ljudima i pranja novca), u nastavku će biti dat prikaz osnovnih kategorija ovih indikatora, sa naznakom da su liste pokazatelja neiscrpne i stalno se trebaju nadograđivati.

■ Prema jednom veoma obimnom pregledu indikatora koje je sačinio FATF (2018) oni se mogu podijeliti u odnosu na obim primjene na pojavne oblike trgovine ljudima, odnosno, oblike eksploatacije. U prvu grupu spadaju indikatori općeg karaktera, koji se odnose na sredstva stečena bilo kojim oblikom eksploatacije žrtava, dok se drugi odnose na specifične oblike eksploatacije žrtava trgovine ljudima.

4.1 Opći indikatori pranja novca koji potiče iz trgovine ljudima

- Korištenje istih kontakt podataka (broj telefona, adresa, referenca o zaposlenju) za otvaranje više bankovnih računa na različita imena.
- Klijent obavlja transakcije u prisustvu posrednika ili druge osobe (koja može posjedovati klijentovu identifikaciju). S tim u vezi, treba obratiti pažnju na situacije kada više osoba u jednoj poslovnici ili gradu redovno prima uplate od većeg broja nepovezanih stranih pošiljalaca, često iz istog grada ili regije, pri čemu pojedinačne transakcije ne dostižu zakonske limite za obavezno izvještavanje.
- Osoba zaprima novčane uplate putem servisa za slanje novca (npr. Western Union), u kratkim periodima od stranih lica ili lica sa kojim nije u krvnom srodstvu;
- Novootvoreni račun djeluje kao da ga kontroliše treća osoba (drugi rukopis, klijent ne poznaje podatke).
- Uplate i visoki troškovi prema transportnim kompanijama, agencijama za iznajmljivanje vozila, turističkim agencijama, bez jasne poslovne svrhe.
- Prihodi se po primitku odmah povlače u gotovini.
- Relativno visoki ili ponavljajući troškovi za robu, usluge i smještaj, neusklađeni s ličnom upotrebom ili poslovnom aktivnošću.
- Korištenje servisa za prijenos novca (MSB) od strane migranata ili žrtava za slanje dijela plata porodici ili otplatu duga.
- Otvaranje računa na ime trećeg lica, uključujući maloljetnike.
- Veze s poznatim ili sumnjivim kriminalnim osobama.
- Struktura transakcija ispod zakonskog praga (strukturiranje ili "smurfing").
- Upotreba "funnel" računa (višestruki depoziti s različitih lokacija, brzo povlačenje).
- Brze transakcije između domaćih i međunarodnih računa, posebno prema rizičnim jurisdikcijama.
- Uključivanje ilegalno stečenih sredstava u legalne biznise, paravan-firme (firme bez stvarnog poslovanja).
- Brze sekvencijalne transakcije između domaćih i stranih računa (u posebno rizične jurisdikcije).

4.2 Indikatori pranja novca iz trgovine ljudima u svrhe seksualne eksploatacije žrtava

- Kontakt podaci vlasnika računa povezani s oglasima/eskort servisima.
- Račun se uglavnom puni gotovinskim depozitima i transferima drugih osoba.
- Neuobičajeno veliki broj lica dodan kao korisnici ili vlasnici računa.
- Gotovinski depoziti u različitim gradovima, povučeni ili potrošeni na drugoj lokaciji istog/narednog dana.
- Mala, česta plaćanja servisima i oglašivačima u industriji seksualnih usluga, često u kasnim satima.
- Česte kupovine kriptovaluta/manjih vrijednosti, često u online okruženju.
- Transfer novca tipičnih "pretplatničkih" iznosa prema visokorizičnim jurisdikcijama.
- Hotelske transakcije i najam više soba od strane jednog klijenta.
- Višestruke doznake manjih iznosa u rizične jurisdikcije, ponavljajući transferi iste prirode prema istim osobama.

4.3 Indikatori pranja novca iz trgovine ljudima u svrhe radne eksploatacije žrtava

- Gotovina odmah povučena s računa nakon isplate plate/isplate.
- Neusklađenost između broja radnika i prijavljenih troškova plata ili poreza.
- Korištenje iste adrese za više računa, često na lokacijama prenapučenim osobama.
- Aktivnosti na bankomatima ukazuju da treće lice kontroliše kartice.
- Plaćanje viza ili avionskih karata od strane treće osobe, neprirodno visok broj zaposlenih iz rizičnih država.
- Česti transferi novca istim osobama, često kao zaokruženi iznosi.
- Fiktivni zajmovi: iznos koji dioničar daje kompaniji, zatim vraća nazad kao druga firma.
- Korištenje fiktivnih donacija ili zajmova kao opravdanje za transakcije.
- Investicije u firme ili udjele, bez jasnog izvora sredstava.

4.4 Dodatni indikatori, za sve oblike trgovine ljudima

- Računi/sljed trgovina novcem kao protočni računi, isključivo za transfer, bez stvarnog poslovanja.
- Mješavina legalnih i ilegalnih sredstava na istom računu.
- Veliki gotovinski depoziti i brzi elektronski transferi dalje ili van zemlje.
- Uplate u kazina, kockarnice ili online klađenje kao metoda "čišćenja" sredstava.
- Uključenje žrtava kao deponenta ili korisnika transakcija; korištenje lažnih dokumenata ili uzimanih identiteta.
- Neobjašnjivi profiti, bilans stanja s gotovinom i dobiti bez poslovnog opravdanja.
- Neobjašnjen ili neopravdan način života osobe (klijenta).
- Nesklad između uplaćenih iznosa i zanimanja ili statusa osobe (klijenta).
- Česte transakcije s kompanijama bez stvarnog poslovanja i/ili iz "shell" firmi.

4.5 Tabelarni prikaz primjera indikatora

INDIKATOR	OPIS
Višestruki depoziti sa različitih lokacija/geografskih područja (tzv. „smurfing“)	Velike sume novca podijeljene na manje depozite
Brojni nalozi za plaćanje upućeni na poslovne račune bez jasne namjene	Aktivnost nije u skladu s poslovnim profilom
Transferi između ličnih i poslovnih računa bez objašnjenja	Sredstva se premještaju bez poslovnog opravdanja
Promet na računu ne odgovara poslovnom profilu (neobjašnjen ili neopravdano veliki prihod pravne osobe)	Neopravdano visoka aktivnost za konkretno poslovanje
Brzo kretanje sredstava preko računa	Veliki obim priliva i odliva sa računa u kratkom periodu
Korištenje fiktivnih, lažnih ili shell kompanija	Poslovni subjekti osnovani i/ili korišteni za prikrivanje izvora sredstava
Korištenje računa trećih strana i/ili nepovezanih subjekata	Transakcije uključuju neočigledne (neupadljive) učesnike
Neredovne male uplate iz istog izvora	Obrazac dosljednih, neobjašnjivih plaćanja
Kupovina robe koja nije u skladu s poslovanjem	Kupovine visoke vrijednosti izvan očekivanih transakcija

— Nadalje, liste indikatora mogu biti razrađene u smislu veće vjerovatnoće javljanja kod pojedinih oblika eksploatacije, tj. po porijeklu nezakonitih sredstava u odnosu na pojedine pojavne oblike trgovine ljudima. Primjeri takve vrste indikatora su prikazani u sljedećoj tabeli:

INDIKATOR	OPIS	OBLIK EKSPLOATACIJE
Računi žrtava korišteni za višestruko brzo podizanje gotovine	Depoziti za plate podignuti ubrzo nakon što su uplaćeni	Radna eksploatacija
Više žrtava koristi iste kontakt podatke ili identifikaciju	Žrtve dijele adrese, brojeve telefona ili dokumente za otvaranje računa	Seksualna eksploatacija Radna eksploatacija
Učinitelji (trgovci ljudima) kontrolišu račune ili bankovne kartice žrtava	Transakcije/isplate se dešavaju u isto vrijeme/na istom mjestu od strane iste grupe	Svi oblici eksploatacije
Veliki međunarodni transferi u zemlje visokog rizika i/ili ograničenog nadzora (primjene mjera prevencije pranja novca)	Tokovi novčanih doznaka prema ili iz jurisdikcija poznatih po trgovini ljudima	Svi oblici eksploatacije
Plate se usmjeravaju na iste račune ili odmah šalju u inostranstvo	Isplate plata za više osoba deponovane, a zatim trenutno poslane u inostranstvo	Radna eksploatacija
Korištenje metoda plaćanja koje prikrivaju izvore (kripto valute/prepaid kartice)	Virtualne valute, prepaid kartice ili novčane doznake za prikrivanje sredstava	Svi oblici eksploatacije
Računi žrtava pokazuju nepovezane životne troškove	Troškovi vezani za putovanja/transport, ponovljena preseljenja ili usluge na mnogim lokacijama	Svi oblici eksploatacije
Prihodi/depoziti daleko premašuju očekivani poslovni prihod	Veliki iznosi koji nisu u skladu s klijentovom prošlošću ili prijavljenim aktivnostima	Svi oblici eksploatacije

— Na kraju, postoje i one kategorije indikatora koje su općeg analitičkog i kontekstualnog karaktera, i oni pomažu u utvrđivanju polazne sumnje da se radi o mogućem pranju novca iz trgovine ljudima. Isti su prikazani u narednoj tabeli:

INDIKATOR	RELEVANTNOST/PRIMJENA
Nekoliko indikatora kombinovano u jednom računu	Veća sumnja nego samo jedan indikator
Koristiti kontekstualne informacije (profil/aktivnost)	Očekivanja klijenata, poznati faktori rizika
Jasno prijaviti sumnjive transakcije	Poboljšati razmjenu informacija sa nadležnim organima
Fokus na indikatore na nivou žrtve radi otkrivanja pranja novca	Tokovi novca u ranoj fazi su jasniji prije kompleksnog pranja novca

— Zaključno, svrha indikatora kojima se služe obveznici zakona koji uređuju prevenciju trgovine ljudima i finansiranje terorističkih aktivnosti jeste višestruka:

— Pomoću listi indikatora se vrši otkrivanje i prijavljivanje sumnjivih transakcija potencijalno povezanih s trgovinom ljudima,

— Ojačavaju se interni sistemi usklađenosti sa standardima prevencije pranja novca, posebno onima koji počivaju na procjenama rizika, i

— Stvaraju se pretpostavke za provođenje krivičnih istraga trgovine ljudima na osnovu identificiranih nezakonitih finansijskih tokova povezanih sa sredstvima stečenim pojedinim oblicima eksploatacije žrtava.

V. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Trgovina ljudima je, skupa sa krijumčarenjem osoba (migranata), po obimu ilegalnih prihoda skoro pa izjednačena sa međunarodnom nezakonitom trgovinom opojnim drogama i vatrenim naoružanjem. Radi se o izuzetno lukrativnim krivičnim djelima, koja stvaraju ogromne nezakonite prihode koji su predmet različitih tehnika pranja novca. Ove tehnike i metode postaju sve složenije i teže za otkrivanje.

Ne postoji vjerodostojna, javna procjena koja bi izdvojila ukupnu godišnju ilegalnu dobit od trgovine ljudima u BiH, zbirni finansijski podaci specifični za trgovinu ljudima se ne objavljuju redovno i čine se malim u poređenju sa širim izvještajima o ilegalnim profitima organiziranog kriminala za državu. Da bi se to omogućilo potrebno je dosta raditi na unapređenju finansijskih istraga u okviru rada na predmetima trgovine ljudima, te sistemski urediti prikupljanje podataka sa ciljem praćenja tokova profita od trgovine ljudima i njegovog oduzimanja.

Tipologije i trendovi pranja novca, skupa sa listama indikatora imaju ključnu ulogu za detekciju sumnjivih transakcija i kod sredstava stečenih trgovinom ljudima, pa se o njima stalno i treba govoriti u smislu nastojanja da se finansijskim pristupom radi na smanjenju obima ovog oblika kriminala.

Trendovi pokazuju stalnu evoluciju tehnika pranja novca – učinitelji koriste raznovrsne metode, uključujući gotovinske transakcije, upotrebu digitalnih valuta, složene mreže pravnih lica i prekogranične transfere kako bi prikrili porijeklo, tok i krajnje korisnike profita od trgovine ljudima.

Relevantne baze tipologija i indikatora u BiH su u razvoju, ali zahtijevaju dodatne prilagodbe, multidisciplinarnu razmjenu iskustava te kontinuirano ažuriranje zbog brzih promjena kriminalnih praksi.

Sljedeće preporuke predstavljaju ključne intervencije za jačanje prevencije, detekcije i procesuiranja pranja novca iz trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, te za unapređenje mehanizama zaštite žrtava (uključujući njihovu kompenzaciju) i suzbijanja organizovanog kriminala u skladu s međunarodnim i EU standardima:

Jačanje finansijskih istraga: Potrebno je sistematski uključivati finansijske istrage u svaki predmet trgovine ljudima, kroz bolju saradnju između tužilaštava, policije, FIU (FOO SIPA) i drugih ključnih aktera.

Ažuriranje tipologija i indikatora: Redovno osvježavati i razvijati za BiH prilagođene indikatore i tipologije pranja novca iz relevantnih izvora, te ih ugraditi u softverske i operativne sisteme banaka i drugih obveznika zakona.

Praćenje inovacija: Pratiti razvoj novih tehnologija pranja novca (kripto, online gaming, platforme za plaćanje, prepaid kartice, fintech alati) i integrisati ih u BH procjene rizika.

Poboljšanje zakonskog okvira u domenu kripto-valuta: Urediti oblast digitalne imovine, uključujući kripto-valute u cijeloj BiH, posebno u odnosu na zloupotrebe tzv. „kripto-bankomata“.

Registar i evidencija: Uspostaviti specifične registre o oduzetoj imovini iz predmeta trgovine ljudima i redovno objavljivati podatke radi transparentnosti i analize trendova. Ujedno ovaj resurs može biti izuzetno važan za primjenu mehanizama za naknadu štete (kompenzaciju) žrtava trgovine ljudima.

Međunarodna saradnja: Poticati aktivno uključivanje u međunarodne platforme za razmjenu podataka i iskustava, posebno u segmentu praćenja i zamrzavanja imovine stečene trgovinom ljudima.

Podizanje svijesti i obuka: Organizovati kontinuirane treninge za obveznike, pravosuđe, policiju, inspekcije i NVO kako bi zajednički utvrdili i unaprijedili prepoznavanje sumnjivih obrazaca i tokova novca.

Zastupljenost žrtava: Obezbijediti zakonodavne i prakse koje omogućuju efikasno korištenje oduzete koristi prvenstveno za naknadu žrtvama trgovine ljudima.

VI. REFERENCE

EUROPOL. 2016. *Situation Report: Trafficking in Human beings in the EU*. Dostupno online: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/thb_situational_report_-_europol.pdf

EUROPOL. 2025. *The changing DNA of serious and organized crime in 2025*. Dostupno online: [EU-SOCTA-2025.pdf](#)

EUROSTAT. 2025. *Trafficking in human beings in the EU: main findings 2013-2023 – 2025 edition*. Dostupno online: [Trafficking in human beings in the EU: main findings 2013-2023 – 2025 edition - Statistical reports - Eurostat](#)

FAFT. 2011. *Money Laundering Risks Arising from Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants*. Dostupno online: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Trafficking%20in%20Human%20Beings%20and%20Smuggling%20of%20Migrants.pdf.coredownload.inline.pdf>

FAFT. 2018. *Financial Flows from Human Trafficking*. Dostupno online: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Human-Trafficking-2018.pdf.coredownload.inline.pdf>

GCFFC. 2024. *GCFFC Estimates Proceeds from Human Trafficking at USD \$498 Billion*. Dostupno online: www.gcffc.org/articles-and-publications/gcffc-estimates-proceeds-from-human-trafficking-at-usd-498-billion

Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL). 2024. *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Bosnia and Herzegovina (Fifth Round Mutual Evaluation Report)*. Dostupno online: [MONEYVAL-MER-Bosnia and Herzegovina.pdf.coredownload.inline.pdf](#)

Criminal Policy Research Center (CPRC). 2022. *Istraživanje sudske prakse procesuiranja trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini (2003.-2021.)*. Dostupno online: <https://trgovinaljudima.ba/wp-content/uploads/2024/03/Izvjestaj-Trgovina-ljudima-2022-web-final.pdf>

Global Initiative Against Transnational Organized Crime. 2025. *Washing Away Crime- Money Laundering in the Western Balkans*. Dostupno online: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2025/07/Anesa-Agovic-Washing-away-crime-Money-laundering-in-the-Western-Balkans-GI-TOC-July-2025.pdf>

Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA). 2022. *Evaluation Report Bosnia and Herzegovina. Third evaluation round: Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings*. Dostupno online: <https://rm.coe.int/greta-evaluation-report-bosnia-and-herzegovina-3rd-evaluation-round/1680a70b3b>

International Labor Organization (ILO), Walk Free & International Organization for Migration (IOM). 2022. *The Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labor and Forced Marriage*. Dostupno online: <https://cdn.walkfree>

[org/content/uploads/2022/09/12142341/GEMS-2022_Report_EN_V8.pdf](https://www.unodc.org/content/uploads/2022/09/12142341/GEMS-2022_Report_EN_V8.pdf)

International Labor Organization (ILO). 2024. Profits and poverty: The economics of forced labor. Dostupno online: https://www.ilo.org/sites/default/files/202410/Profits%20and%20poverty%20%20The%20economics%20of%20forced%20labour_WEB_20241017.pdf

Koningsveld, J. 2013. *Money laundering - 'You don't see it, until you understand it': Rethinking the stages of the money laundering process to make enforcement more effective.* in: Brigitte Unger & Daan van der Linde (ed.), [Research Handbook on Money Laundering](#), chapter 31, p. 435-451.

Middleton, B., Antonopoulos, G. A., & Papanicolaou, G. 2019. *The Financial Investigation of Human Trafficking in the UK: Legal and Practical Perspectives.* The Journal of Criminal Law, 83(4), 284-293.

Ministarstvo sigurnosti BiH. 2024. *Izveštaj o stanju u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, i o implementaciji strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu.*

Nazar, Sadia & Raheman, Abdul & Haq, Muhammad. (2023). *The magnitude and consequences of money laundering.* Journal of Money Laundering Control. 27. 10.1108/JMLC-09-2022-0139.

Petrinov, G. 2011. *Managing money acquired from human trafficking: Case study of sex trafficking from Bulgaria to Western Europe.* Trends in Organized Crime. 14. 165-183.

Southeast European Law Enforcement Center (SELEC). 2019. *Report on Human Trafficking in Southeast Europe.* Bucharest: Southeast European Law Enforcement Center. Dostupno online: https://www.selec.org/wp-content/uploads/2020/04/SELEC-Report-on-Human-Trafficking-in-SEE_public-version.pdf.

Sveinsdóttir, P. 2018. *Assessing the effectiveness of the EU AML regime: Detecting and investigating cases of trafficking in human beings.* New Journal of European Criminal Law. 9., 10.1177/2032284418812225.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2011. *Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crime.* Dostupno online: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2023. *Illicit Financial Flows Associated with Smuggling of Migrants and Trafficking in Persons.* Dostupno online: https://www.unodc.org/documents/humantrafficking/2023/New_publications/GLOACT_Study_on_Illicit_Financial_Flows_-_E-Version.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2024. *Global Report on Trafficking in Persons 2024.* Vienna: United Nations Publications. Dostupno online: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2024b. *Casinos, Money Laundering, Underground Banking, and Transnational Organized Crime in East and Southeast Asia: A Hidden and Accelerating Threat.* Dostupno online: https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2024/Casino_Underground_Banking_Report_2024.pdf

United States Department of Justice. 2025. *Asset Forfeiture Policy Manual.* Dostupno online: <https://www.justice.gov/criminal/criminal-afmls/file/839521/dl?inline=>

United States Department of State. 2025. *Trafficking in Persons Report: Bosnia and Herzegovina.* <https://www.state.gov/reports/2025-trafficking-in-persons-report/bosnia-and-herzegovina/>

United States Immigration and Customs Enforcement (ICE). 2015. *Using a financial attack strategy to combat*

human trafficking. Dostupno online: <https://www.ice.gov/news/releases/using-financial-attack-strategy-combat-human-trafficking>

Vijeće Evrope. 2025. *Finansijski pristup borbi protiv trgovine ljudima: Analiza primjene člana 23 stav 3 Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima*. Dostupno online: <https://rm.coe.int/finansijski-pristup-borbi-protiv-trgovine-ljudima-analiza-primjene-cla/1680b59585>

Walk Free. 2023. *Global Slavery Index*. Dostupno online: <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/>

World Bank. 2009. *Human Trafficking: A Brief Overview*. Dostupno online: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/166101468315536553/pdf/546830BRI0SDN01C10Human0Trafficking.pdf>

www.coe.int

Vijeće Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Sastoji se od 46 država članica i uključuje sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, ugovor osmišljen da štiti ljudska prava, demokratiju i vladavinu zakona. Evropski sud za ljudska prava nadgleda provedbu Konvencije u državama članicama.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE